

Правова інформаційно-пошукова система «ЛІГА:ЗАКОН.Юрист» як засіб комп'ютерної підтримки навчання правових дисциплін

Професійна діяльність юриста пов'язана з опрацюванням значних обсягів правових відомостей з різних галузей права, аналізом нестандартних правових ситуацій, що виникають під час кваліфікації правопорушень, злочинів, різноманітних суперечливих з точки зору чинного законодавства ситуацій. На сьогодні обсяг правових відомостей, настільки великий, що для оперативного доступу до них, їх систематизації, а також своєчасного і коректного використання все більш актуальним стає застосування спеціалізованих програмно-технічних засобів [1-2; 5; 6].

Саме для цього призначені комп'ютерні правові системи із законодавства, що знайшли широке розповсюдження у науковій, методичній, навчальній роботі провідних юридичних вищих навчальних закладів та у практичній професійній діяльності фахівців у галузі права. Напрацювання майбутніми правниками стійких навичок роботи з правовими інформаційно-пошуковими системами стало складовою їхньої комп'ютерно-інформаційної підготовки, що дозволяє майбутньому юристу впевнено орієнтуватися у мінливому правовому полі, адекватно реагувати на зміни і доповнення у чинному законодавстві. Коректне і впевнене володіння комп'ютерними засобами пошуку і зберігання правових матеріалів, навички аналізу нормативно-правових актів на предмет відповідності і придатності для кваліфікації фабул правових задач, підготовка власних документів з використанням знайдених правових інформаційних матеріалів стають невід'ємною складовою професійної діяльності правознавця в умовах інформаційного суспільства.

Основою системи професійної підготовки майбутніх правознавців є опанування правовими та спеціальними дисциплінами. У першу чергу, це кримінальне право і процес, кримінологія, криміналістика, цивільне право та процес, адміністративне право і адміністративна діяльність, господарче, фінансове, міжнародне, екологічне право, економіко-правові дисципліни. Обов'язковим елементом засвоєння наведених вище дисциплін є вміння здійснювати коректну з точки зору чинного законодавства правову оцінку ситуації, що склалася, тобто, кваліфікувати дії фізичних і юридичних осіб. У цьому зв'язку під час навчального процесу виникає необхідність звертатися до текстів законів в актуальному стані, тобто з усіма змінами і доповненнями, що були внесені з моменту прийняття нормативно-правового акту.

Таким чином удосконалення проведення практичних занять з правових дисциплін на основі широкого використання сучасних засобів інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема, правових інформаційно-пошукових систем є надзвичайно актуальним. Це вимагає певної зміни традиційної організації практичних занять з правових дисциплін, зокрема [4-6]:

- проведення практичних занять з правових дисциплін у комп'ютерних класах;
- наявність функціонуючої мережної правої інформаційно-пошукової системи в якості засобу комп'ютерної підтримки відповідних курсів;
- внесення відповідних змін у методичне забезпечення з правових дисциплін;
- формування рівня комп'ютерно-інформаційної підготовки студентів, курсантів, слухачів, достатнього для використання наданих їм інформаційних ресурсів;
- цілеспрямована робота, спрямована на формування готовності викладачів, курсантів, студентів і слухачів до здійснення навчальної діяльності в умовах застосування засобів комп'ютерної підтримки правових дисциплін.

Більш детально проаналізуємо інформаційно-технічний аспект впровадження та використання засобів комп'ютерної підтримки навчального процесу з правових дисциплін, тобто, вибір певної правової інформаційно-пошукової системи, її інсталяції і напрацювання первинних навичок пошуку, зберігання та аналізу нормативно-правових актів.

На основі порівняльного аналізу змістового наповнення, технічних характеристик, якості та ціни сервісних послуг щодо поповнення та супроводу правової інформаційно-пошукової системи, було обрано правову інформаційно-пошукову систему (ППС) ЛІГА:ЗАКОН.

Інформаційно-аналітичний центр "ЛІГА" успішно працює на ринку комп'ютерних інформаційних технологій з 1991 року. За цей час фахівці Центру пройшли шлях від розробки інформаційно-довідкових пошукових систем з питань законодавства до створення сімейства

систем інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН та української мережі ділових ресурсів “ЛІГАБізнесІнформ” (рис. 1).

Вона призначена для надання доступу широкому колу користувачів до систематизованих актуальних матеріалів правового і ділового характеру, що задовольняє вимоги максимальної оперативності й надійності, що досягається за рахунок розробки і щоденного супроводу інформаційно-програмних продуктів різного тематичного і професійного ступеня складності, з врахуванням різних інформаційних і аналітичних потреб.

На сьогодні Мережа об’єднує понад 51 тисячу користувачів, включаючи Адміністрацію Президента України, Кабінет Міністрів України, різні міністерства й інші органи виконавчої державної влади і місцевого самоврядування, банки, посольства, іноземні представництва, компанії, а також численні комерційні структури.

Слід відмітити, що мережа “ЛІГАБізнесІнформ” ґрунтується на двох основних принципах організації:

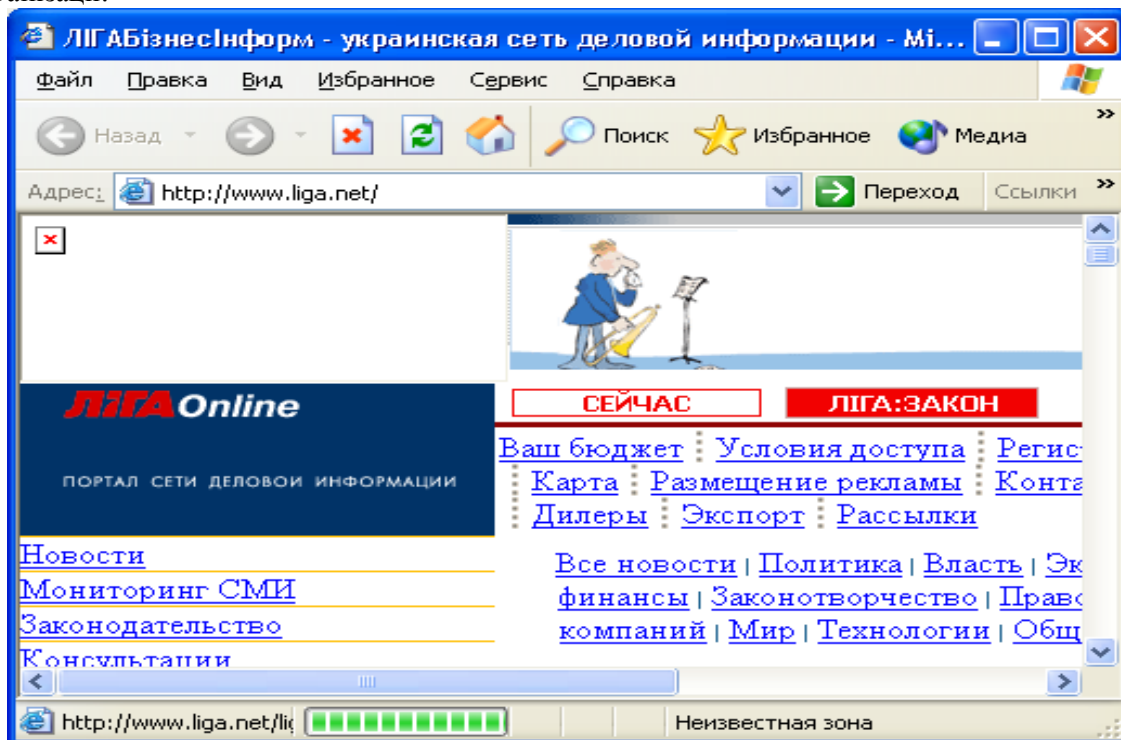

Рис. 1

1. Різноманітність форм доступу до правових матеріалів – від спеціалізованих тематичних комп’ютерних довідників на компакт-дисках до потужних пошукових систем з архітектурою “клієнт-сервер”, що не мають аналогів як в Україні, так і в країнах ближнього зарубіжжя; від індивідуально налаштовуваних пошукових систем для професіоналів до розподілених корпоративних мереж і глобальних Internet-рішень в галузі правових даних.

2. Єдина “еталонна” інформаційна база, яка підтримується унікальним комплексом підготовки інформації “індустріального” типу, що забезпечує:

- чітко структуровані операції добового технологічного циклу підготовки кожного документа;
- щохвилини розписане виконання кожної технологічної операції;
- жорсткий контроль якості і відстеження кожного етапу підготовки документа;
- чітко узгоджена взаємодія робочих груп на колективній платформі.

Вирішальним чинником щодо вибору саме цієї системи були різноманітність форм доступу до правової інформації та наявність єдиної “еталонної” інформаційної бази, що надавало змогу вирішення задач правового забезпечення навчальної, наукової і адміністративної діяльності навчального закладу.

Перевагою системи ЛІГА:ЗАКОН у порівнянні з її аналогами є можливість забезпечення своїм користувачам наступних можливостей:

- допомога в прийнятті ефективних рішень, швидко реагуючи на зміни законодавчої бази, що регламентує їхню діяльність;

- економія часу, засобів і ресурсів при здійсненні пошуку необхідної нормативної інформації, відстеженні не тільки всіх змін і доповнень у чинних правових актах, але і поточної ділової преси;
- зручна, інтуїтивно зрозуміла робота з великими масивами інформації – як нормативно-правової, так і довідково-консультаційної;
- широкі можливості для ведення аналітичної роботи з документами (створення і ведення власних добірок документів, рубрикаторів і класифікаторів; установлення характерних позначок у текстах документів і створення власних коментарів до них; установлення зв'язків між документами, створення власних оглядів тощо);
- можливість роботи з оглядами економічної преси з питань оподаткування, бухгалтерського обліку, підприємницької діяльності та ознайомлення з різноманітними довідковими матеріалами;
- можливість створення власних статистичних оглядів і звітів у будь-якому тематичному розрізі й на будь-яку часову глибину;
- робота з актуальною нормативною базою (тексти документів підтримуються щодня в контрольному стані, зберігаючи історію їх зміни і розвитку; динамічно генеруються редакції документа на задану дату);
- можливість створювати й вести свої власні бази даних і здійснювати доступ до сервера системи з територіально віддалених філій і мобільних робочих місць.

Програмний продукт, який є предметом розгляду, функціонує в середовищі Windows, має віконний інтерфейс і сумісний з низкою прикладних програм, зокрема, з текстовим процесором MS Word і фактично є Windows-додатком. Тому в плані застосування ППС ЛІГА:ЗАКОН досить навичок користувача сучасного персонального комп'ютера, набутих у процесі вивчення дисципліни «Інформатика» або аналогічної, в якій розглядаються принципи роботи з операційною системою Windows та офісними додатками.

Розглянемо порядок запуску ППС ЛІГА:ЗАКОН, пошуку і зберігання необхідних правових матеріалів. Для запуску системи необхідно на Робочому Столі встановити курсор миші на піктограмі Liga (рис. 2) та двічі клацнути її лівою кнопкою, або натиснути кнопку Пуск (Start), у меню Програми (Programs) вибрати групу Liga, і в списку, що з'явився, обрати пункт Liga (Liga Client).

Liga Client.lnk

Рис. 2

Робоче вікно системи ЛІГА:ЗАКОН складається з таких елементів (рис. 3): Основне Меню, Головна Панель Інструментів, Додаткова Панель Інструментів, Перелік Режимів Роботи, Робочий Стіл.

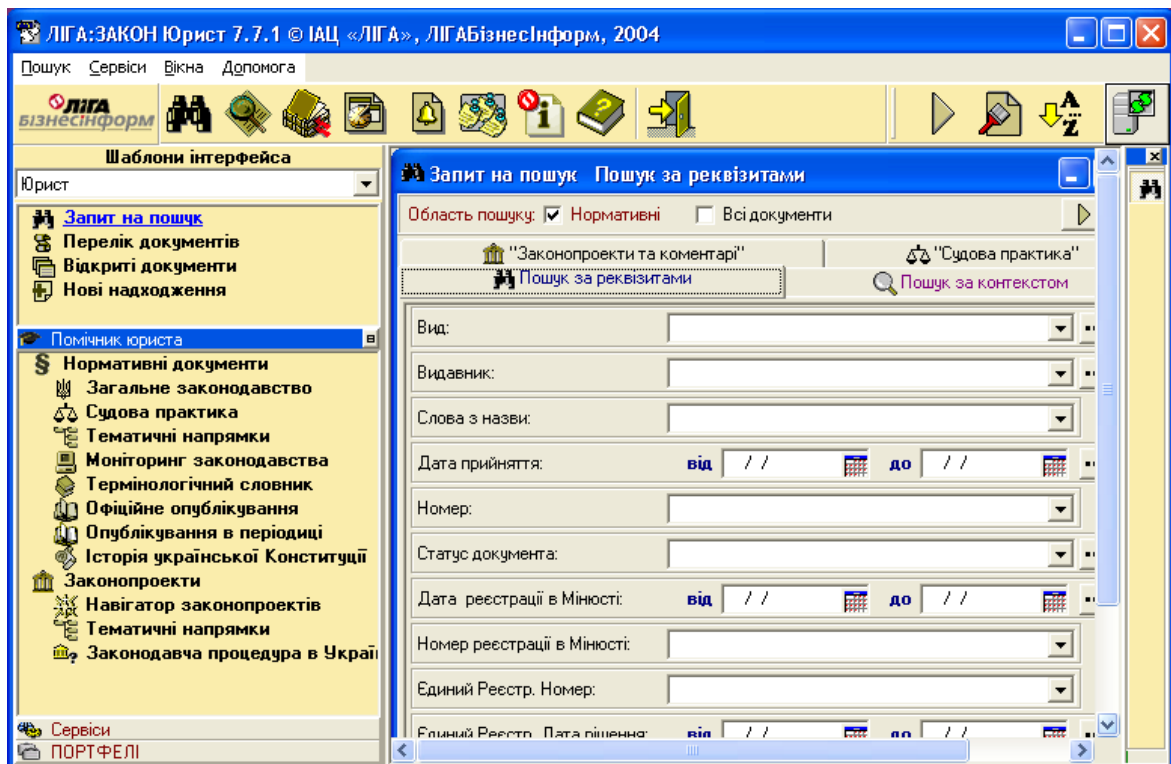

Рис. 3

Основне Меню робочого вікна складається з наступних пунктів: Пошук, Ведення своїх баз (наявне, якщо надані права на ведення власних баз даних), Сервіси, Вікна, Допомога.

Головна Панель Інструментів складається з набору кнопок з піктограмами, що залишається незмінним під час будь-якого режиму роботи із системою (рис. 4). Кожна кнопка відповідає певній команді. Якщо навести курсор на зображення однієї з піктограм і затримати його на 1-2 секунди, то можна побачити спливаючу підказку і прочитати, якій команді відповідає кнопка.

Рис. 4

Додаткова Панель Інструментів розташована праворуч від Головної Панелі Інструментів і відмежована від неї вертикальною лінією. Її відмінність від Головної Панелі Інструментів полягає в тому, що зображення кнопок на ній динамічно змінюються в залежності від змісту Робочого Столу системи (рис. 5). Пункт меню Команда містить наступні функції: запит на пошук документів, формування запиту на пошук документів за контекстом, перелік закладок, попередній документ, наступний документ, послати повідомлення, дошка оголошень, закінчити роботу.

Рис. 5

Перелік Режимів Роботи складається з назв команд і відповідних цим командам піктограм. Цей перелік створений для зручності користувача, його використання істотно полегшує і прискорює процес пошуку й опрацювання даних в системі. Робочий Стіл системи – це основне вікно на екрані комп'ютера, де можна задавати умови пошуку документів, переглядати й опрацьовувати потрібні матеріали. Після запуску системи на Робочому Столі знаходиться вікно запиту на пошук.

Пошук у системі може здійснюватися у кількох режимах: за реквізитами, за контекстом, за новими надходженнями, за нормативними документами; у базі даних “Консультації”, у базі даних “Довідники”, у Термінологічному словнику, у Путівнику бухгалтера і підприємця, за типовими формами і договорами, за законопроектами і коментарями до них, у базі даних “ЛІГА:Фінанси”.

Найбільш зручним та широко використовуваним є Пошук за реквізитами. Наведемо стислу характеристику основних реквізитів (рис.6):

Рис. 6

Вид документа (закон, акт, договір, багатостороння угода);

Видавець (ВР України, Верховний Суд, Президент України, КМ України);

Слова з назви (слова з назви без закінчень);

Дата прийняття (дата прийняття чи передбачуваний період часу, протягом якого документ був прийнятий);

Номер документа (номер шуканого документа);

Дата реєстрації в Міністерстві юстиції (дата реєстрації чи передбачуваний період часу, у який документ був зареєстрований);

Єдиний Реєстр. Номер рішення (номер рішення, на підставі якого документ включений у Єдиний державний реєстр нормативних актів);

Ключові слова (характерні поняття, за допомогою яких коротко описують зміст документа);

Наявність в базах (назви інформаційних баз даних системи ЛІГА:ЗАКОН).

Для роботи в режимі пошуку за реквізитами не обов'язково використовувати усі реквізити. Досить задіяти мінімально необхідний набір.

Слід зауважити, що найбільш ефективним, швидким та повним є саме пошук за реквізитами. Доцільно у випадку наявності конкретних відомостей щодо змісту документа використовувати реквізит "Ключові слова".

На теперішній час в Херсонському юридичному інституті встановлена і використовується правова інформаційно-пошукова система ЛІГА:ЗАКОН.Юрист, що надає можливість одночасного доступу до масиву нормативно-правових актів 50 користувачам з комп'ютерних класів та робочих місць співробітників.

Навчальним планом підготовки бакалаврів у галузі права передбачено вивчення дисциплін "Інформатика", "Інформаційні технології у правозастосовчій діяльності", "Інформаційні технології у правоохоронній діяльності". До тематичних планів цих дисциплін були внесені відповідні зміни, що дозволило під час проведення практичних занять ознайомити осіб, які навчаються, із складом, призначенням, інформаційним наповненням системи ЛІГА:ЗАКОН.Юрист та сформувати первинні навички пошуку і зберігання нормативно-правових актів, аналізу правових задач у відповідності до їх фабул, оформлення результатів розв'язування цих задач у

відповідності до чинних стандартів діловодства. На навчальному сегменті сервера інституту були розміщені методичні та довідкові матеріали щодо застосування системи ЛІГА:ЗАКОН.Юрист, підготовлені навчальні презентації, що ілюструють основні прийоми роботи з системою, внесені доповнення у практикуми та методичні рекомендації для проведення практичних занять з дисциплін “Інформатика”, “Інформаційні технології у правозастосовчій діяльності”, “Інформаційні технології у правоохоронній діяльності”. Ці матеріали використовуються під час практичних занять з правових та комп’ютерно-інформаційних дисциплін і в позааудиторній роботі студентів, курсантів, слухачів інституту.

Використання правової інформаційно-пошукової системи ЛІГА:ЗАКОН.Юрист. у процесі проведення практичних занять з правових дисциплін в якості засобу їх комп’ютерної підтримки дозволяє одержати **наступні результати:**

- шляхом впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій забезпечується індивідуалізація навчання;
- відбувається інтенсифікація навчання шляхом одержання за одиницю часу більших обсягів правових матеріалів та створення умов для їх більш глибокого аналізу та документального оформлення на персональних комп’ютерах;
- більш чітко окреслюються міжпредметні зв’язки між інформатикою та спорідненими з нею дисциплінами та правовими дисциплінами;
- підвищується ефективність самостійної роботи студентів та курсантів з правових дисциплін шляхом дійсно самостійного опрацювання навчального матеріалу та закріплення його завдяки розв’язуванню за допомогою комп’ютера індивідуально дібраних задач;
- відбуваються позитивні зрушення у змістовій, процесуально-операційній, особистісно-мотиваційній складових комп’ютерно-інформаційних компетентностей майбутніх юристів за рахунок розв’язання ними різнотипних правових задач з використанням засобів сучасних ІКТ, і, як наслідок, підвищується якість професійної підготовки випускників.

Література

1. Беляков К.И. Управление и право в период информатизации. Монография / Беляков К.И. – Киев: Издательство “КВІЦ”. – 2001. – 308 с.
2. Глобализация и конвергенция образования: технологический аспект. Научное издание / Под ред. Ю.Б. Рубина. – М.: ООО «Маркет ДС Корпорейшн», 2004. – 540 с.
3. Морзе Н.В. Методика навчання інформатики: Навчальний посібник для студентів пед. інститутів / Морзе Н.В – К.: Форум, 2002. – 176 с.
4. Співаковський О.В. Теорія і практика використання інформаційних технологій у процесі підготовки студентів математичних спеціальностей: монографія / Співаковський О.В. – Херсон: Айлант, – 2003. – 225 с.
5. Шерман М.І. Комп’ютерно-інформаційна підготовка майбутніх юристів: теорія і практика: монографія. / М.І. Шерман – К.: Вища освіта, 2004. – 192 с.
6. Шерман М.І. Професійна комп’ютерно-інформаційна підготовка майбутніх слідчих у вищих навчальних закладах МВС України: монографія. / Шерман М.І. – Херсон: Олді-плюс, 2008. – 416 с.